
Prilog poznavanju minijaturistike Lovre Dobričevića

Ivana Prijatelj Pavičić

Izvorni znanstveni rad - UDK
75 Dobričević, L.

Napomena: Članak je nastao u okviru znanstveno-istraživačkog programa Instituta za povijest umjetnosti u Zagrebu.

Na kongresu Quattrocento Adriatico. Fifteenth-Century Art of the Adriatic Rim koji je 1994. godine u firentinskoj vili Spelman organizirao Berklyjev institut za povijest umjetnosti hrvatski i svjetski stručnjaci održali su niz predavanja na temu dalmatinske renesanse. Njemački istraživač Reinhold C. Mueller¹ držao je izlaganje o različitim vidovima venecijanske uprave u srednjovjekovnoj i renesansnoj Dalmaciji. Obradujući tu tematiku osvrnuo se i na pitanje umjetničke opreme zemljišnih knjiga i matrikula iz navedenog razdoblja. Tako je spomenuo i jednu dosad u našoj znanosti nezamijećenu minijaturu, koju je kasnije i publicirao u zborniku kongresa.

Riječ je o minijaturi prikazanoj na kopiji kotorskog katastra, točnije fiskalnog cenzusa kotorske župe načinjenog 1429. godine za vrijeme uprave venecijan-

Na temelju komparativne analize autorica atribuirana Lovri Dobričeviću minijaturu s prikazom sv. Tripuna, lava sv. Marka i grba koja se nalazi u prijepisu iz 1457. ranijeg rukopisa kotorskog katastra iz 1429. godine. Prijepis se čuva u Municipalnoj biblioteci francuskog grada Roannea.

skog namjesnika Giovannija Balbija u glavnom gradu Boke Kotorske. Tu je kopiju na pergamenu izradio 1457. godine Giovanni di Luxia venecijanski notar i kancelar grada. Danas se čuva u Municipalnoj biblioteci Roannea (Fonds Boullier, ms no. 5, fol. 1.). Mueller je u svom prilogu pretpostavio da je ilustraciju izradio lokalni slikar.

¹R.C. Mueller, Aspects of Venetian Sovereignty in Medieval and Renaissance Dalmatia, u Quattrocento Adriatico. Fifteenth-Century Art of the Adriatic Rim, Akti kongresa održanog 1994. u vili Spelman u Firenci, Villa Spelman Colloquia, volume 5, Bologna 1996, str. 35 i 43, fig. 1

Minijatura o kojoj je riječ prikazuje kotorskog zaštitnika sv. Tripuna, lava sv. Marka kao simbol Venecije, i grb obitelji spomenutog venecijanskog namjesnika Balbija. Stil u kojem je rađena pokazuje velike sličnosti s djelima poznatog kotorsko-dubrovačkog slikara Lovre Dobričevića. Da je tome tako, možemo pokazati na temelju usporedbe s umjetnikovim dubrovačkim poliptisima.

Liku sv. Tripuna s francuske minijature, prikazanom u adolescentskim godinama s modelom grada u ruci i palmom svog mučeništva i odjevenom u kratku haljinu s plaštem preko ramena, tipološki i stilski najbliži je sv. Julijan naslikan na poliptihu u Gospinoj crkvi na Dančama.² Riječ je o poliptihu Lovra Dobričevića koji se datira 1465-66. godine. Julijan je, naime, također prikazan poput kakvog plavokosog kasnosrednjovjekovnog paža pravilnih crta lica. Po modelaciji glave i fizionomiji lica kotorski zaštitnik s francuske minijature blizak je prikazu svetog Vida zlaćane kose sa sitnim kovrčama na poliptihu iz Narodne galerije u Pragu.³ Na tom poliptihu nalazi se i dopojasni prikaz sv. Jurja, crnomanjastog mladog sveca lijepog ovalnog lica, koje je srodan istoj tipološkoj grupi.

U zadnjih četrdesetak godina Lovri Dobričeviću atribuirano je nekoliko minijatura. Za usporedbu s francuskim primjerom najzanimljivije su nam, zbog svoje tematike ilustracije u rukopisu života sv. Tripuna u venecijanskoj Marciani, koji je svojedobno objavila J. Maksimović.⁴ Njihova atribucija dubrovačko-kotorskom majstoru, zbog stanovitih razlika u stilu, još uvijek je sporna.

Rukopis *Miracoli di san Trifon* što se čuva u poznatoj venecijanskoj biblioteci pod br. 7577 i sadrži legendu o svečevu životu i čudima (*Lezenda de Misser San Trifon martire canfalon protector della cittade de Cataro*) i raspravu o moralnim vrlinama, a pisan je, kako stoji u uvodu djela, 8. ožujka 1466. godine. Pretpostavlja se da ga je u Veneciju donio raniji vlasnik Urban Raffaelli, predstavnik ugledne kotorske obitelji, koji je bio strastveni sakupljač starih rukopisa. Uz scene iz svečeva života prikazane su i tri alegorijske figure - oholost, gnjev i milosrđe. Već J. Maksimović 1957. godine spominje Lovru Dobričevića kao jednog od mogućih autora tih minijatura. Posljednji koji je o njima pisao, R. Vujičić prihvaća i razrađuje tezu o Lovrinom autorstvu. Upravo stoga zanimljivo je uporediti lik sv. Tripuna na francuskoj minijaturi s njegovim prikazima na venecijanskim ilustracijama. Nažalost, to je teško preko relativno loših fotografija, bez direktne konfrontacije obaju rukopisa uživo. Koliko se može suditi prema fotografijama istih u člancima, lik

kotorskog zaštitnika tretiran je u životopisu pomalo nezgrapno, kao što npr. biva u dječjem crtežu. Nadalje, ono što je za komparaciju bitno, slikar Tripunovih "vita" prikazuje sveca kao dječaka ponešto predimenzionirane glave u odnosu na krhko tijelo. Na francuskoj minijaturi naslikan je kao mladić, kao što sam već spomenula, otprilike iste životne dobi kao sv. Julijan na poliptihu na Dančama. Ne treba ni naglašavati da se minijature stilski razlikuju. Po mom mišljenju životopis je oslikao neki majstor koji je bio stilski blizak Lovri, ali ne on sam.

Uz navedene ilustracije u venecijanskom rukopisu Dobričeviću se atribuiraju još dvije minijature u Hrvatskoj. U jednoj svojoj studiji A. Badurina⁵ atribuirao mu je minijaturu s prikazom Krista na prijestolju između svetaca Petra i Antuna Opata u matrikuli dubrovačke bratovštine antonina koju karakterizira gotičkiji pristup obradi likova. Neki su znanstvenici stavili tu atribuciju pod znak pitanja. U nedavno objavljenom zborniku tragično preminulog kotorskog biskupa Iva Gugića R. Vujičić⁶ pripisao je Lovri prikaz sv. Nikole u matrikuli bratovštine kotorskih mornara datiranoj 1463. godine na temelju usporedbe s dvama poznatim umjetnikovim prikazima omiljenog zaštitnika pomoraca i udavača koji se nalaze na poliptihu dominikanaca u Dubrovniku i onom u Narodnoj galeriji u Pragu. Riječ je o najuvjerljivijoj atribuciji među navedenima, koja donosi ne samo nove spoznaje o minijaturističkom aspektu slikareva umjetničkog djelovanja, već i o njegovim kontaktima s rodnim gradom nakon preseljenja 1457. godine.

Upravo glede tog posljednjeg, zanimljiva nam je i francuska minijatura. Ako bi ovdje iznesena pretpostavka bila točna, onda bi to bio još jedan podatak o Lovrinom aktivnosti u Kotoru 1457. godine. Naime, u

²O poliptihu na Dančama v. V.J. Đurić, Dubrovačka slikarska škola, Beograd 1963., str. 77-78 i K. Prijatelj, Dalmatinsko slikarstvo 15. i 16. stoljeća, Zagreb 1983., str. 22-23

³O poliptihu u Pragu v. G. Gamulin, Za Lovru Dobričevića, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 26, Split 1986-87., str. 363

⁴J. Maksimović, Rukopis sa minijaturama života i čuda sv. Tripuna u Marciani i njegova kotorska kopija, Zbornik Filozofskog fakulteta u Beogradu, 1957., IV-1, str. 135-143

⁵A. Badurina, Iluminacije srednjovjekovnih pravničkih rukopisa u Dubrovniku, Dubrovački horizonti 13, 1981., str. 15-16 i 29 i Iluminirani rukopisi u Zlatno doba Dubrovnika, Zagreb 1987., str. 22, 226 i 365

⁶R. Vujičić, Jedna minijatura Lovra Dobričevića u Kotoru, u zborniku biskupa Iva Gugića Uvijek na istom putu, Perast 1996., str. 183-190

⁷V.J. Đurić, Dubrovačka slikarska škola, Beograd 1963., str. 75

⁸V.J. Đurić, Ikona Gospe od Škrpjela, Beogradski univerzitet, Anali filološkog fakulteta Beograd, sv. 7, Beograd 1967., G. Brajković, Slika Lovra Marinova na otoku Gospe od Škrpjela i njezini ukrasi, Prilozi povijesti umjetnosti u

svojoj knjizi iz 1963. o dubrovačkom slikarstvu V.J. Đurić⁷ spominje dokument od 13. VIII. 1457. što se čuva u kotorskom biskupskom arhivu, a odnosi na njegov rad za opate benediktinskog samostana sv. Jurja ispred Perasta. Prisjetimo se, to je upravo ono doba kada Lovro radi na ikoni Gospe od Škrpjela⁸ za istoimenu crkvu u spomenutom samostanu na susjednom otočiću pred Perastom, koji se nalazi u vlasništvu tih istih benediktinaca. J. Tadić objavio je dokument od 17. prosinca 1455. u kojem se vidi da Lovro preuzima narudžbu za sliku za samostan sv. Jurja pred Perastom koju Junčić nije uspio završiti. Mnogi su stručnjaci povezali tu narudžbu uz sliku Gospe od Škrpjela.⁹ Naime, 21. studenog 1454. kotorski slikar Matko Junčić oporučno je vratio predujam koji je bio primio od prokuratora benediktinske opatije sv. Jurja za izradu jedne slike. Lovro Marinov primio je 1455. godine od Matkova brata, svećenika Nikole Junčića navedeni novac, kako bi on preuzeo pokojnikovu obvezu izrade djela. Naime, Junčića je bolest, i smrt koja je uslijedila nakon nje, u tom naumu spriječila. Upravo zbog navedenih dokumenata V.J. Đurić¹⁰ je, pretpostavljajući da se svi ti podaci odnose na čvenu ikonu, istu datirao u razdoblje između 1455. i 1458. godine.¹¹

Smatra se da je Lovro boravio i radio u Kotoru između 1448. i 1457. godine, kada odlazi u Dubrovnik gdje će ostati do konca života 1478. R. Vujičić nedavno mu je atribuirao fragmente fresaka pronađenih u crkvi sv. Ane u Kotoru,¹² koje su mogle biti radene u to doba. I nakon 1457., kako potvrđuje Vujičićeva najnovija hipoteza Dobričević radi za rodni grad. Podatak da je Dobričević radio ilustraciju u kotorskom katastru 1457. godine dopunja saznanje o umjetnikovoj aktivnosti u Kotoru u godini koja je bila prekretnica za njegov dalji život.

Dalmaciji 21, (Fiskovićev zbornik), Split 1980., str. 387-402, I. Prijatelj Pavičić, Dva nova priloga Lovri Dobričeviću, Peristil 34, Zagreb 1991., str. 37. Uz tu sliku vezuju se dva dokumenta, v. J. Tadić, Građa o slikarskoj školi u Dubrovniku XIII-XVI v., knjiga I, Beograd 1952., dok. 404 i 409

⁸Ibid, dok. 409.

⁹Ibid, dok. 404.

¹⁰K. Prijatelj, La pittura in Dalmazia nel Quattrocento, u zborniku spomenutog firentinskog kongresa o.c. (1996), str. 19-20. U tom periodu radi i za Dubrovnik. Godine 1455. slika poliptih za crkvu Male braće, a 1456. likove Bogorodice i sv. Ivana s lijeve i desne strane u dominikanskoj crkvi. Zanimljiv je podatak da je odlukom kotorskog kneza, koju potvrđuje mletačka vlast 1453. zbog vjernosti, radinosti i hvalevrijedna služenja oslobođen dnevne i noćne straže u rodnom gradu kojeg su tada opsjedali Turci. Vidi i K. Prijatelj, Dobričević, Lovro u Hrvatski bibliografski leksikon 3, Zagreb, 1995., str. 426.

¹²Na temelju fresaka u Savini Dobričeviću je R. Vujičić atribuirao novopronađene fragmente fresaka u kotorskoj crkvi sv. Ane u članku O novootkrivenim freskama u crkvi sv. Ane u Kotoru, Boka 15-16, Herceg-Novi 1984., str. 425-435

1. Sv. Tripun, lav sv. Marka i grb obitelji Balbi, kotorski katastar municipalna biblioteka, Roanne, Fonds Boullier, ms no. 5, fol. 1

2. Lovro Dobričević, sv. Julijan s poliptiha u Gospinoj crkvi na Dančama, Dubrovnik

3. Lovro Dobričević, Poliptih iz Narodne galerije, Prag

Ivana Prijatelj Pavičić:

A contribution to the insight into Lovro Dobricevic's miniature painting

A copy of the land register of Kotor commissioned in 1457 by the Venetian Governor of Kotor, Giovanni Balbi, is kept in the Municipal Library of the French city Roanne. The copy was authored by the Venetian notary and chancellor based in Kotor, Giovanni di Luxia. It features illustrations representing St. Trifun, the patron saint of Kotor, the lion of Saint Mark, the symbol of Venice and the coat of arms of the Balbi family. Based on a comparison with a number of other works, the author attributes this illustration to Lovro Dobricevic, a painter who lived and worked in Kotor and Dubrovnik. This piece of Dobricevic's work in a very important legal document of the City of Kotor complements our previous knowledge on the last years of the painter's stay in his native city.